

FLYTTFÅGLARNA

ETT AXPLOCK AV CENTRET FÖR SVENSKFINLANDS
TIOÅRIGA VERKSAMHET

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

En tillbakablick på Centrets grundande	1
Tom Hansén	
Centret för Svenskfinland är en rikedom för migrationsforskningen i vårt land	2
Ismo Söderling	
Verksamheten vid Centret	5
Magnus Enlund	
Den rådgivande delegationen – Intervju med Marko Joas	9
Centrets expedition till Amerika	11
Krister Björklund	
Publikationer vid Centret	17

**Svenska
kulturfonden**

**Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto**

**MIGRATIONS-
INSTITUTET**

EN TILLBAKABLICK PÅ CENTRETS GRUNDANDE

TOM HANSÉN

Rektor för Kronoby folkhögskola och
en av initiativtagarna till Centret för Svenskfinland

Ar 1909 reste rektorn för Kronoby folkhögskola Johannes Klockars till Amerika för att föreläsa åt finlandssvenska emigranter, av vilka många var hans tidigare elever. Han hade i första hand blivit ditkallad av Svensk-finska nykterhets-förbundet af Amerika. Ett annat syfte med resan var att studera emigrationsförhållandena på ort och ställe. Året innan resan hade det i hemlandet bildats en emigrationsförening och Klockars valts till dess ordförande. Föreningen skulle bl.a. verka för att emigranterna kunde återvända hem och gav Klockars i uppdrag att "i den mån tiden medgav, informera sig om ställningar och förhållanden i Amerika".

100 år senare, år 2009, ansökte jag, som rektor för samma Kronoby folkhögskola, om ett stipendium av Svenska Kulturfonden för att kunna företa en resa i Klockars fotspår. Medel erhöles och resan blev av, men först år 2013. Huvudmålet för resan var Swedish Finn Historical Society i Seattle.

Väl hemkommen från resan ordnades i Kronoby medborgarinstitutet regi en emigrantkväll där jag berättade om mina upplevelser från resan. Ett femtiotal åhörare mötte upp och ville höra mera om emigrationen och eventuellt få en närmare inblick i emigranternas vidare öden. I publiken fanns också Magnus Enlund, som efter tillställningen kom fram och försynt frågade om vi kunde göra något mer kring vårt gemensamma intresse, emigrationen. Till det erbjudandet kunde jag inte tacka nej. Det visade sig dessutom att Magnus var en handlingens man. Det tog inte länge innan kontakterna med Migrationsinstitutet och dess dåvarande direktör Ismo Söderling var skapade. Själv kunde jag erbjuda forskningsutrymmen vid Folkhögskolan och Kronoby dåvarande kommundirektör, Michael Djupsjöbacka, tyckte att kommunen skulle stå för hyran.

CENTRET FÖR SVENSKFINLAND ÄR EN RIKEDOM FÖR MIGRATIONSFORSKNINGEN I VÅRT LAND

ISMO SÖDERLING

Direktör för Migrationsinstitutet 2010–2015

Enligt ett välkänt talesätt är Finland en nation med två språk ("yksi kansa, kaksi kieltä"). Migrationsinstitutet grundades 1974, vilket innebär att stiftelsen fyller 50 år i år. Institutets första och mångåriga direktör, Olavi Koivukangas, ansåg speciellt tre saker vara viktiga när institutet grundades.

För det första måste institutet ha egen forskningsverksamhet: samhällsligt inflytande kräver faktainformation. I samband med detta har institutets egna publikationsserier varit viktiga informationskällor för personer som är intresserade av migration.

För det andra bör institutet publicera på olika språk beroende på ämnets karaktär och målgrupp. Ett bra exempel på detta är boken "Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna" utgiven av Olavi Koivukangas (Koivukangas 1980). Den tvåspråkiga boken uppnådde stor popularitet som varade i årtionden.

Koivukangas tredje princip var relaterad till nätverkande, vilket är en avgörande förutsättning för en framgångsrik institution. De ledande samhällliga

opinionsbildarna och forskarna i landet var viktiga som föreläsare vid institutets seminarier och symposier.

Även regionala omständigheter var av betydelse: institutet skulle ligga på en ort där migrationen har varit betydande. År 1994 grundades Migrationsinstitutets regioncenter i Seinäjoki. Detta var viktigt, eftersom det är känt att mera än hälften av emigrationen till Amerika skedde specifikt från Österbotten. Å andra sidan hade österbottningar aktivt flyttat till Sverige i århundraden, därmed var behovet av information stort.

Men ytterligare en synvinkel på migrationen saknades. Redan under de första decennierna av Migrationsinstitutets verksamhet blev det välkänt att den svenskspråkiga befolkningen i vårt land är klart mera rörlig jämfört med den finskspråkiga befolkningen. I den stora amerikanska emigrationsvägen (ca. 1870–1914) var de svenskspråkiga således klart mera benägna att flytta än finskspråkiga (jfr Korkiasaari och Enlund 2014). Samma fenomen inträffade igen i slutet av 1960-talet,

då generationen av de stora årsklasserna födda på 1940- och 1950-talet flyttade från Finland till Sverige.

Traditionellt sett har Sverige varit det viktigaste destinationslandet för emigrationen från Finland under de senaste decennierna. En intressant förändring har dock skett i detta avseende: redan i början av 2000-talet var en tredjedel av de som flyttade från Finland till Sverige svenskspråkiga, numera utgör de majoriteten. Den relativt stora förändringen beror på att Sveriges dragningskraft har avtagit för finsktalande, medan den för svensktalande har varit oförändrad (Herberts 2023). En nyckelfaktor i nedgången av den finlandssvenska befolkningmängden är fortfarande den omfattande utvandringen till Sverige. "Problemet" förvärras också av att de svenskspråkiga återflyttar från Sverige till Finland klart mindre än de finskspråkiga (Herberts 2023).

Naturligtvis var huvuddragen i den finlandssvenska migrationen välkända vid institutet, bland annat tack vare det aktiva arbetet av Krister Björklund, specialforskare vid Migrationsinstitutet och professor Tom Sandlund, som fungerade som styrelseordförande under en lång period. Däremot var möjligheterna vid Migrationsinstitutet gällande en utökad forskning kring finlandssvenskar begränsade, främst på grund av små ekonomiska resurser. De medel man fick som verksamhetsbidrag från Undervisnings- och kulturministeriet var begränsade.

År 2014 ägde en markant förändring rum i detta sammanhang. I Kronoby, Österbotten, växte fram en idé om att grunda ett forskningsinstitut som skulle fokusera specifikt på finlandssvensk migration. En aktiv arbetsgrupp bildades av doktoranden

fil. mag. Magnus Enlund, forskaren Kjell Herberts, kommundirektören Michael Djupsjöbacka och rektorn vid Kronoby folkhögskola Tom Hansén. Själv blev jag ganska snart kontaktad av arbetsgruppen. Slutresultatet av de okomplicerade och rättframma diskussionerna blev att Centret för Svenskfinland blev en del av Migrationsinstitutet och grundades i slutet av mars år 2014. Den 9 februari år 2015 hölls i folkhögskolan en invigningsfest.

Själv gick jag i pension ganska snart efter invigningsceremonin. Som ledamot i Migrationsinstitutets förvaltningsråd har jag dock kunnat följa Centrets framgångssaga från början. Centrets verksamhet följer den väg som en gång stakats ut av Olavi Koivukangas. Centret har en egen publikationsserie, som fungerar som en publikationsplattform för Centrets egna forskare. Jag vill lyfta fram två nya och centrala studier som publicerats vid Centret. Krister Björklunds verk "Såsom agnar för vinden. Om den finlandssvenska emigrationen genom tiderna" är en utmärkt publikation som berättar den finlandssvenska emigrationens historia. Bokens layout och läsbarhet är på en utmärkt nivå.

Verket "Rurala stannare – en studie av stannandets dynamik i Österbotten, Finland" av Kenneth Nordberg, Karin Sandell och Magnus Enlund betraktar den andra sidan av migrationen, det vill säga stannandets innebörd. Eftersom ämnet är tämligen nytt, så kan boken utgöra ett incitament till forskning även på nationell nivå.

Centrets framgångsrika verksamhet bygger också på ett utmärkt nätverkande med både samhälleliga beslutsfattare och forskningsamfundet. Detta har möjliggjort Centrets aktiva verksamhet. Det finns

ingen anledning att tvivla på att Centret kommer att fortsätta att vara framgångsrikt också i framtiden.

Finlandssvenskarna har en egen särart och även en separat migrationshistoria, som motiverar ett eget forskningsinstitut på finlandssvenskarnas eget språk. Mina tankar beskrivs kanske bäst genom ett citat ur den ovan nämnda boken av Krister Björklund (Björklund 2023, 46):

Även om finlandssvenskarna i Sverige talar samma språk som majoritetsbefolkningen, så har finlandssvenskarna en egen kultur. När man frågar finlandssvenskar vad som är finlandssvensk kultur

här i Sverige, så nämner många 'memma, mjöd, struvor och finsk mentalitet - bland annat' säger Barbro Allardt-Ljunggren. Den finlandssvenska kulturen är inte svensk.

I mitt tal vid invigningen av Centret för 10 år sedan konstaterade jag att "man ska inte bara studera finlandssvenskar utan också tjäna alla de medborgare mellan Utsjoki och Hangö som är intresserade av finlandssvensk emigration". Ni har lyckats med er uppgift mycket bra. Ni är i början av en lång resa - må ni ha medvind även i framtiden.

Ett varmt grattis till det tioåriga Centret.

Använda källor

Björklund, Krister (2023). Såsom agnar för vinden. Om den finlandssvenska emigrationen genom tiderna. Migrationsinstitutets publikationer 48, 2023.

Herberts, Kjell (2023). Finlandssvenskarnas Emigration – historiska särdrag och aktuella trender. Föredrag i Tvärminne 2.11.2023, Demografiska Föreningen i Finland.

Koivukangas, Olavi (red.) (1980). Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna. Migration från Finland till Sverige genom tiderna. Typopress Oy.

Korkiasaari, Jouni och Enlund, Magnus (2014). Utställning om Finlandssvenskarnas Emigration till Sverige.

Nordberg, Kenneth (2023). Rurala stannare. En studie av stannandets dynamik i Österbotten, Finland. Migrationsinstitutets publikationer 47, 2023.

OM VERKSAMHETEN VID CENTRET

MAGNUS ENLUND

Projektledare, Centret för Svenskfinland

Tiden i Kronoby

Efter snabba förhandlingar med finansörer och Kronoby kommun blev det klart att Centret kunde starta sin verksamhet i ett större kontorsrum vid Kronoby folkhögskola. Kronoby kommun förband sig att stå för hyreskostnader för Migrationsinstitutets lokaliteter. Vidare fick också Centret tillgång till IT-stöd och kunde utnyttja festsalen som föreläsningssal.

Det första egentliga seminariet var ett kick-off tillfälle den 9 februari 2015. Seminariet innehöll föreläsningar, musik och kaffeservering. De första aktiviteterna gick ut på seminarier kring emigrationsrelaterade fenomen. Bland annat arrangerades seminarier kring finlandssvensk emigration till Asien, Ryssland, Sydafrika och Sydamerika. Seminarierna riktades främst till en bred allmänhet och besöktes livligt, ca. 50–70 personer kunde närvara. En ny verksamhetsform – emigrationscaféerna – etablerades också. Dessa tillfällen arrangerades på kvällstid och innehöll föreläsningar, diskussion och kaffe. Centret fick ända från början en stor synlighet i medierna.

Forskningsarbete

Snart inleddes också sonderingar kring olika projektidéer. Det konstaterades att mera kunskapsbaserad information behövs som stöd för beslutsfattarens och myndigheternas arbete. Den första publikationen, "Migration i Finland och Europa – handbok för lärare", delades år 2016 ut till alla högstadier och gymnasier i Svenskfinland. I publikationen ingår översikter över emigrationen i ett historiskt perspektiv, men också invandringen till Finland och dess historia.

Ett citat av Gun Oker-Blom, tidigare direktör vid Utbildningsstyrelsens svenska enhet, beskriver publikationens betydelse närmare:

"Nu har behovet av gedigen, faktabaserad kunskap om migrationen och om hur den formar vår värld i dag blivit ännu mer centralt. Det finns med andra ord ett stort behov av att kontinuerligt uppdatera, utveckla och bredda detta viktiga materialpaket för skolorna i Finland."

Den följande publikationen som Centret gav ut, "Behöver vi ett invandrarråd: en kartläggning över

Bild 1: Centrets första seminarium. På bilden från vänster: Markus Österlund, Leif Jakobsson, Emina Arnautovic, Kjell Herberts, Magnus Enlund, Michael Djupsjöbacka, Ismo Söderling samt Tom Hansén.

intresset för ett invandrarråd i Jakobstadsregionen”, beställdes av utvecklingsbolaget Concordia och belyste olika modeller av nätverk och hur ett invandrarnätverk i Jakobstadsregionen kunde se ut. Vidare utkom projektet ”Ung i Österbotten”, finansierat av Migrationsinstitutet och utvecklingsbolagen i Österbotten, med en rapport hösten 2017.

Vid sidan av forskningen var Centret också aktivt i medborgerliga sammanhang, Centrets projektledare var t.ex. med och grundade Karleby mångkulturella råd.

Tiden i Vasa

Under tiden i Kronoby såg man potential i att vidareutveckla verksamheten, och att Centret som

en viktig samhällsaktör borde verka på en större ort. Efter förhandlingar med den dåvarande rektorn vid Åbo Akademi Mikko Hupa fick Centret tillgång till ett kontorsutrymme vid Åbo Akademi i Vasa.

Den utåtriktade verksamheten som Centret hade i Kronoby bytte form. Istället för populärvetenskapliga seminarier genomförde Centret projekt som utmynnade i publikationer i första hand gällande integrationsrelaterade frågor. Till exempel utfördes en kartläggning av integrationsforskningen i Svenskfinland. Denna publikation är i skrivande stund fortfarande en av de mest lästa publikationerna vid Migrationsinstitutet.

Av de färskare publikationerna kan nämnas rapporten ”På främmande mark”, som handlar om soci-

Bild 2: Centrets nuvarande säte vid Åbo Akademis Academill i Vasa. Foto: Åbo Akademis bildbank.

ala och ekonomiska dimensioner av tredjelandsmedborgares integration i Jakobstadsregionen. Denna rapport var en del av det stora Horizon2020 -finansierade projektet Matilde som koordinerades av Itä-Suomen Yliopisto. Projektet pågick under en period på tre år.

Centret deltog även i projekt som berörde regional utveckling och inrikesflyttrörelser. Projektet "Stannare på landsbygden i svenska Österbotten" utgick från de icke-flyttades perspektiv och analyserade orsakerna bakom varför folk stannar kvar i sina byar. Inom ramen för projektet utfördes workshops i byarna samt intervjuer med pensionärer och lokala eldsjälar.

Ett annat centralt projekt som utfördes i Centrets regi var projektet Häl-

san, som utmynnade i en rapport om invandrarnas välmående i tvåspråkiga kommuner. Slutrapporten visade att invandrare i Österbotten och även i Nyland mädde överlag bättre än i omgivande finskspråkiga kommuner.

Rapporten "Inte bara Sverige" skriven av PL Kjell Herberts år 2019 fick en stor medial uppmärksamhet. Bland annat Helsingin Sanomat gjorde ett reportage om den.

Ett flaggskepp i Centrets publikationsverksamhet är boken "Såsom agnar för vinden. Om den finlandssvenska emigratio- nen genom tiderna". Boken är ett översiktsverk som ompänner hundratals år av finlandssvensk emigration. Boken som utgavs i slutet av år 2023 är skriven av Krister Björklund.

Förutom de allmänna tillställningarna som ordnats i samband med publikationer har också några större seminarier och workshops arrangerats. Dessa har handlat om arbetsrelaterad invandring samt integrationen på lokal, regional och nationell nivå i Svenskfinland.

Av den övriga verksamheten vid Centret kan nämnas de nyhetsbrev om integration i Svenskfinland som getts ut sedan år 2022. Nyhetsbrevet innehåller relevant information om forskning i ämnet, intervjuer av centrala aktörer inom integrationsfältet samt även mediaöversikter om integrationsrelaterade nyheter.

Sommaren 2016 företogs en expedition till Amerika i syfte att intervjua ättlingar till finlandssvenska emigranter samt att besöka platser där denna emigrantgrupp vistats på. Amerikaexpeditionen belyses i ett separat kapitel senare i denna skrift.

Finansiering

Centret har i hög grad finansierats av finlandssvenska fonder. Från början kom basfinansieringen från Svenska Kulturfonden, Svenska Folkskolans vänner, Svensk-österbottenska samfundet samt Österbottens förbund. Svenska Kulturfonden har fortsatt att stöda Centrets verksamhet med verksamhetsbidrag, så även Österbottens förbund. Vid sidan av dessa finansiärer står moderorganisationen Migrationsinstitutet för stödtjänster samt ett direkt årligt stöd till Centrets verksamhet.

Förutom basfinansieringen har Centret sökt och beviljats medel för ett antal projekt. Bland annat har Centret fått finansiering från EU finansierade projekt, men även finansiering från utvecklingsbolag, kommuner, stiftelser och fonder.

DEN RÅDGIVANDE DELEGATIONEN - INTERVJU MED MARKO JOAS

Magnus Enlund, Projektledare, Centret för Svenskfinland

Centret har en rådgivande delegation vars uppgift är att stöda och backa upp Centrets verksamhet. Delegationen kommer samman ett par gånger om året. Dess första ordförande var minister Ole Norrback. Som ordförande för delegationen fungerar numera prorektor Marko Joas.

Vilken roll spelar Centret som en aktör i det finlandssvenska samhällslivet?

Centret har en klar roll i Svenskfinland. Den rollen är inte cementerad utan lever, såsom också hela Migrationsinstitutet, i takt med samhällsutvecklingen. Det är centralt för oss – samhället – att förstå också flyttrörelsernas och demografiska förändringars betydelse för olika samhällsaktiviteter och -strukturer. Centrets roll har sedan grundandet blivit större, och kanske också tydligare, tack vare aktiva forsknings- och utvecklingsinsatser inom olika samhällsfrågor anknutna till migration.

Vilken betydelse har den forskning som bedrivs om migration i Svenskfinland (invandring och emigration samt inre flyttningsrörelser) för beslutsfattande, myndigheternas arbete, samt för forskarkollegiet?

Det finns, såsom redan frågan antyder, flera olika mottagare och slutanvändare för den information som Centret tar fram, ofta också i samarbete med andra aktörer. Det är viktigt t.ex. för myndigheter och kommuner att kunna beakta förändringar i befolkningen i framtidsplaneringen. Finland, såsom också världen, urbaniseras i snabb takt, vilket ökar pressen t.ex. på stadsplaneringen och serviceutbudet lokalt. Att vara beredd på dylika förändringsprocesser också genom Centrets verksamhet förbättrar samhällets möjligheter att anpassa sig

till framtida utmaningar. Forskarna vid olika institutioner kan bra samarbeta med Centret i och med att samlar nya data, men framför allt använda existerande data i bl.a. publikationer.

Vilka utmaningar ser du för framtiden i Svenskfinland när det gäller integrationsrelaterade frågor?

Svenskfinland står – i det stora hela – inför samma utmaningar som resten av Finland, men med egna, kanske mera specifika frågor utöver den allmänna demografiska förändringen med en åldrande befolkning. Vi har t.ex. samma flyttrörelser inom landet i stort, men också egna utmaningar, såsom den väldigt närliggande lockande arbetsmarknaden i Sverige och övriga Norden, och därmed en viss nivå av hjärnflykt av den unga, utbildade arbetskraften. Ytterligare är flera kommuner i Svenskfinland – åtminstone tillsvidare – i en positiv utvecklingsfas vad gäller behovet av arbetskraft, och om sådant inte finns att få från Finland behöver vi ha invandring, och inte enbart på expertnivå.

På vilket sätt kan den verksamhet som bedrivs vid Centret ge ett mervärde till integrationsarbetet i Svenskfinland?

Centret skapar ny kunskap och bevarar tidigare erfarenheter. Centret ger därmed åt oss verktyg att förstå världen bättre, och då också utmaningarna som kan förekomma och förekommer i samband med integrationsarbetet. Svenskfinland är på sitt sätt en föregångare i integrationsarbetet, framför allt i Österbotten, och att förmedla de här erfarenheterna vidare i Finland är viktigt.

Vilka visioner angående Centrets framtid har du i egenskap av ordförande för den rådgivande delegationen?

Kanske vision är ett för stort ord, men jag vill gärna se en utveckling av Centrets forskningsverksamhet mot ett håll där samarbetet med andra forskningsenheter utanför Migrationsinstitutet, såsom universitet, yrkeshögskolor och andra forskningsinstitut, blir bredare så att verksamheten vid Centret kunde växa måttligt, i antal projekt, i typ av finansiärer och också med tidsbundna projektmedarbetare. Genom samarbeten blir också resultaten synligare inför forskarsamfundet och samhället i.o.m. att kanalerna för disseminationen är flera.

CENTRETS EXPEDITION TILL AMERIKA

KRISTER BJÖRKLUND

Forskningssekreterare och forskare vid Migrationsinstitutet 1992–2016

Migrationsinstitutet arrangerade en forskningsresa till den amerikanska västkusten 13–30.6 2016. Från Migrationsinstitutet deltog Krister Björklund, Magnus Enlund och Jouni Korkiasaari.

Förberedelserna hade börjat långt tidigare med att arrangera intervjuer med finlandssvenska emigranter och planera resrutten genom orter som varit av betydelse för den finlandssvenska emigrationen och där minnen från den stora emigrationen fanns bevarade.

Ett stort antal finlandssvenskar sökte sig vid sekelskiftet för hundra år sedan till den amerikanska västkusten. I delstaten Washington slog de sig ner i bland annat Seattle, Tacoma, Everett, Olympia, Mount Vernon, Rochester, Aberdeen och Hoquiam. I Oregon fanns stora finlandssvenska koncentrationer i Portland, Astoria och Coos Bay och i Kalifornien i Eureka och San Francisco. Skogsarbete, fiske och fiskeindustri samt bygg-

nadsarbete var de centrala näringarna.

Flygresan från Helsingfors gick via Reykjavík till Seattle, där vi hyrde en bil för resan som omfattade åtta delstater och 6 195 km. Vårt första mål i Seattle var Nordic Heritage Museum, där vi blev varmt mottagna av museichef Eric Nelson och fick en presentation av bakgrund, verksamhet och framtidsplaner samt en intressant rundvandring. Dagen därpå hade vi ett möte med föreningsaktiva i "Swedish Finn Historical Society" (SFHS), på "Swedish Club" där föreningen haft sin hemvist sedan 2007. Frivilliga arbetar där med dokumentering, arkivering, släktforskning och upprätthåller ett stort bibliotek. Vi hade också förmånen att få intervjuva fru Beverly Nylund Huchala, som ägnat en stor del av sitt långa liv till SFHS. Vi blev bjudna på middag på Ivar´s Salmon House, som grundats av svensken Ivar Haglund.

Från Seattle gick resan följande dag vidare till Rochester och Dick Ericksons farm i Independence Valley, där

Bild 3. Nordic Heritage Museum, Seattle, Washington State. Från vänster, Krister Björklund, Eric Nelson och Magnus Enlund. Foto: Jouni Korkiasaari.

vi övernattade. Farmen hade grundats av Jonas och Maria Lovisa Erickson år 1895. Vi besökte också gravgården "Finn Hill" i närheten och den gamla finlandssvenska skolbyggnaden.

Vårt följande mål var Naselle och Appelo Archive Center där vi blev mottagna av museichefen Anita Raitakka som presenterade de finländska samlingarna. I Naselle intervjuade vi emigrantättlingen May Adair, hennes man och dotter i hennes hem vid Mill Ranch Road. May grundade Finnish-American Folk Festival i Naselle, där hon regelbundet uppträdde. Där träffade vi också Sonja Kruse från Rosburg som berättade om sina finländska och svenska rötter.

Astoria i Oregon hade en stor finlandssvensk befolkning vid tiden för den stora emigrationen. Vid sekelskiftet var Astorias totala befolkning

kring 10 000 personer. Finlandssvenskarnas antal var omkring 200 och de flesta kom från norra Österbotten. De finlandssvenska immigranterna var bl.a. sysselsatta med skeppsbyggande, fiskkonservering och inom bygnadssektorn. Många av dem etablerade sig som företagare.

Ett exempel på driftigt företagande är "Josephson's Smokehouse" som startades av Anton Josephson, som 1902 hade kommit från Skaftung till Astoria. Affärsidén var att röka lax på österbottniskt sätt. Hans ättling Mike Josephson driver ännu rörelsen med stor framgång.

I Astoria stannade vi för att intervju emigrantättlingen och samla material i form av dokument och fotografier. Resultatet var dussintalet intervjuer, fotografier och dokument i historiska "Suomi Hall" i centrum och på andra

Bild 4. Resrutten. Karta: Jouni Korkiasaari.

sidan Columbia River i Warrenton.

Vår tidsplan var upplagd att sammanfalla med "Astoria Scandinavian Midsummer Festival", som sedan 1967 har firats med midsommarstång, folkdans, försäljning av nordiskt hantverk, nordiska traditionella matvaror med mera. Alla nordiska länder var representerade och vi koncentrerade oss naturligtvis på det finländska inslaget, pratade med

deltagare och fotograferade flitigt.

Resan gick vidare till Coos Bay (tidigare Marshfield, smeknamn Lilla Kokkola), som i slutet av 1800-talet hyste den största finlandssvenska befolkningen på den amerikanska västkusten. År 1910 var finlandssvenskarnas antal cirka 500–600 och de flesta av dem kom från norra Österbotten. Därefter styrdes kosan mot Eureka i Kalifornien, också det ett viktigt fäs-

Bild 5. Josephson's Smokehouse i Astoria, Oregon. Foto: Jouni Korkiasaari.

Bild 6. Runeberg Hall och Finn Hall i Eureka, Kalifornien. Foto: Jouni Korkiasaari.

te för finlandssvenska emigranter. I staden finns två samlingshus sida vid sida: Finlandssvenskarnas "Runeberg Hall" och den finska "Finn Hall".

Immigranter från Finland började anlända till Eureka redan på 1870-talet. Många av dem var finlandssvenskar från Öja och Malax. De flesta männen i Eureka jobbade inom trävaruindustrin, snickeri och byggnadsbranschen, men många var även företagare och drev hotell, salooner, affärer med mera. På 1940-ta-

let startade fanerfabriken "Mutual Plywood" med finlandssvenska krafter och ungefär 300 familjer flyttade till Eureka för att arbeta där.

Nästa etapp var Napa Valley. Då Alaska såldes till USA år 1867 valde många finländare att slå sig ner i Kalifornien istället för att återvända till Finland. Den mest berömda bland dem var Gustav Nybom, eller Gustave Niebaum som han senare kallade sig. Han föddes i Helsingfors, gick Helsingfors navigationsinstitut och

Bild 7. Telluride i Colorado. Foto: Jouni Korkiasaari.

seglade 1864 sin första resa som kapten till Alaska. När Rysk-Amerikanska kompaniet upplöstes skapade Nyborn sig en förmögenhet med det av honom grundade Alaska Commercial Company som satsade på handel och sjöfart i hela Alaska. Han var multimiljonär tio år efter att han lämnat Finland.

År 1879 köpte han gården Inglenook i Napa Valley och slog sig på vinodling. Efter hans död 1908 gick vinproduktionen på sparlåga på grund av förbudslagen. Inglenook återfick sin forna glans först 1975 då filmregissören Francis Ford Coppola köpte vingården.

Resan gick vidare till San Francisco dit många finlandssvenskar sökt sig redan i slutet av 1800-talet. När författaren Alexandra Gripenberg besökte San Francisco 1888, estimerade hon att det fanns närmare tusen personer från Finland i staden. Också

i Berkeley på andra sidan viken fanns ett finländskt samhälle med tre finländska kyrkor. De svenskspråkiga utgjorde åtminstone hälften av alla finländare i San Francisco vid sekelskiftet. Vi besökte Berkeley där fortfarande Toveri-Tupa, byggd 1908, och Finnish Brotherhood Hall (Kaleva), byggd 1932, finns bevarade.

Resan fortsatte sedan till Yosemite och Death Valley, genom Las Vegas till Grand Canyon, och därifrån via Monument Valley till Telluride.

Telluride i sydvästra hörnet av Colorado ligger på 2 700 meters höjd, inklämt mellan bergskedjor. År 1875 upptäcktes där en guldåder och inom ett par år uppstod en snabbt växande gruvkamp som senare döptes till Telluride.

Unga män från Munsalatrakten sökte sig dit redan på 1880-talet. En av de första finlandssvenskar-

na i Telluride var John Frank (John Kamb) från Korsnäs, som 1888 kom vandrande till fots till Telluride i sällskap med fem andra. Över 300 svenskösterbottningar och omkring 200 finskspråkiga finländare bodde i Telluride i början av 1900-talet och utgjorde en tiondel av stadens befolkning. De flesta finlandssvenskar i Telluride var gruvarbetare, men många fann annan försörjning. En kooperativ handel drevs framgångsrikt under ett antal år med John Simons från Vörå som föreståndare. Många ägnade sig åt snickaryrket.

Så småningom sinade den bästa malmen i bergen kring Telluride och den ena efter den andra gruvan stängdes. När det inte längre fanns något arbete flyttade de flesta finlandssvenska familjerna därifrån. En del skaffade sig mark och blev farmare nedanför bergen, men de flesta for till västkusten, till Washington, Oregon och Kalifornien.

Nästa anhalt på vår resa var Salt Lake City med sitt LDS Family History Library. Släktforskaren Timothy Laitila Vincent, som i flera repriser besökt Migrationsinstitutet och försett arkiv-

et och emigrantregistret med värdefulla uppgifter, tog emot oss och guidade oss i det för historiker och släktforskare så viktiga biblioteket.

Två gruvorter i Utah söder och sydost om Salt Lake city hade rätt stora finlandssvenska kolonier med egna organisationer och föreningshus. Efter första världskriget lades gruvdriften på bägge orterna ned och arbetarna sökte sig till västkusten eller till Salt Lake City, som var mer en genomgångsort än slutdestination för emigranter från Finland.

Efter besöket i Salt Lake City styrde vi förbi Mount Rainier tillbaks till Seattle, och 19 dagar efter vår ankomst återvände vi till Finland. Resan hade varit mycket givande. Det material vi insamlat – intervjuer, fotografier och dokument – finns tillgängligt i Migrationsinstitutets arkiv. Jouni Korkiasaari har sammanställt en video i 16 delar som dokumenterar hela resan från början till slut. Boken "Såsom agnar för vinden – om den finlandssvenska emigrationen genom tiderna" av Kristina Björklund (Migrationsinstitutet 2023) har inspirerats av resan.

LISTA PÅ PUBLIKATIONER VID CENTRET

- Björklund, Krister (2023). Såsom agnar för vinden. Om den finlandssvenska emigrationen genom tiderna. Migrationsinstitutets publikationer 48, 2023.
- Bäckman, Linda (2017). Integration i projektform: en kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland. Migrationsinstitutets publikationer 20, 2017.
- Enlund, Magnus (2023). På främmande mark: Integrationen bland tredjelandsmedborgare i Jakobstadsregionen, sociala och ekonomiska dimensioner. Migrationsinstitutets rapporter 5, 2023.
- Hartonen, Olavi, Krister Björklund, Jouni Korkiasaari, & Ismo Söderling (2016). Migration i Finland och Europa: handbok för lärare. Migrationsinstitutets publikationer 1, 2016.
- Herberts, Kjell (2019). Inte bara Sverige: Svenskspråkig flyttning mellan Finland och utlandet 2000–2017. Migrationsinstitutets rapporter 1, 2019.
- Lindfors, Karin & Asta Lumikero (Red.) (2018). Den första veckan grät jag. Migrationsinstitutets publikationer 22, 2018.
- Malin, Maili (2021). Välfärd bland personer med utländsk bakgrund i Österbotten och Nyland – inverkar boendekommunens tvåspråkighet? – Ulkomaalaistaustaisten hyvinvointi Pohjanmaalla ja Uudellamaalla – vaikuttaako kunnan ruotsinkielisyys?. Migrationsinstitutets publikationer 42, 2021.
- Nordberg, Kenneth (2023). Rurala stannare. En studie av stannandets dynamik i Österbotten, Finland. Migrationsinstitutets publikationer 47, 2023.
- Saksela-Bergholm, Sanna (2016). Behöver vi ett invandraråd: en kartläggning över intresset för ett invandraråd i Jakobstadsregionen. Migrationsinstitutets publikationer 5, 2016.
- Sundblom, Dan, Magnus Enlund & Tomas Hanell (2023). Migration i Svenskfinland – infallsvinklar. Migrationsinstitutets rapporter 6, 2023.
- Sundblom, Dan & Pia Liljeroth (2018). Morgondagens skärgårdsbo. Migrationsinstitutets publikationer 29, 2018.
- Sundbäck, Liselott & Magdalena Kosova (2021). Forskning om svensk integration – en kartläggning och röster från fältet. Migrationsinstitutets rapporter 4, 2021.
- Söderberg, Patrik (2017). Ung i Österbotten 2016–2017: studerandes flyttningsbenägenhet och tankar om regionen – Nuoret Pohjanmaalla 2016–2017: opiskelijoiden muuttohalukkuus ja ajatuksia alueesta. Migrationsinstitutets publikationer 18, 2017.

MIGRATIONS-
INSTITUTET
CENTRET FÖR SVENSKFINLAND